

Om Rudolph Lewis Sydafrikas Olympiske segrare 1912 i landsvägsloppet på cykel. *av Gunnar Svartengren ©*

Guldmedaljören Rudolph Lewis har aldrig varit särskilt omtalad. I Nordisk Familjeboks Sportlexikon (1943) står följande: Lewis Rudolf sydafrikansk cyklist (1890-1933) vann vid OS 1912 guldmedalj i landsvägsloppet Mälaren Runt på 10h42m39s. Han tävlande sedermera under några år som professionell cyklist i Tyskland. Under kriget 1914-1918 deltog han som frivillig i tyska armén J-t (E Jufelt)

Solskensolympiaden 1912 i Stockholm var en stor framgång för Sydafrika. Förutsättningarna var inte lysande precis. Mycket kritik riktades mot uttagningarna och negativa skrivelser i tidningarna gjorde att förväntningarna inte var höga. Dessutom gjorde de knappa ekonomiska medlen att matfrågan inte löstes särskilt bra. Laget kallades Bröd och mjölk laget.

Journalisten Herbert B Keartland var även ledare och har senare skrivit om olympiaden. Han beskriver sitt första möte med Lewis: När han kom till Kapstaden för den tre månaders långa resan till olympiaden hade han bara sin cykel, en liten väska med kläder och ett stort leende med sig. Deltagare i övrigt var löparna George Patching (1886-1944) 2000 och 400 meter, Reuben Povey (1889-??) 100 m och 200 m samt "John" Victor (1892-1935) 800 och 1500 meter. Dessutom maratonlöparna Kenneth McArthur (1881-1960) och Christian Gitsham (1888-1956). Flera tennisspelare ingick däribland Harry Kitson (1874-1951) och Charles Winslow (1888-1963) som vann guld och silver i utomhustävlingarna i singel och guld i dubbel.

Maratonlöparna var framgångsrika med första och andra plats. Till detta kom

Rudolph Lewis guld i landsvägsloppet Mälaren runt på cykel.

Sammanlagt vann truppen 6 medaljer varav 4 var guld.

Smeknamn Okey

Att Rudolph Lewis kom med truppen, berodde på hans överlägsna förmåga på långa landsvägslopp. Han slog sin värsta konkurrent Smith, i uttagnings-tävlingarna, genom att vinna loppet som enda fullföljande cyklist av 53 startande. Förhållandena var helt obeskrivliga med lera, regn och blåst i april... och visade Lewis kapacitet, envishet och uthållighet. W R Smith som var favorit, var även han en mycket framstående cyklist, men han blev inte uttagen.

Rudolph Ludewyck Lewis föddes i Waterberg Pretoria 12/7 1887. Han började sin idrottsliga karriär som rullskridskoåkare och var dessutom framgångsrik boxare.

Lewis arbetade som borrhare i gruvor i Consolidated Goldfields, Germiston. Han gifte sig tre år innan OS och hade 2 barn.

Ekonomiska svårigheter gjorde att han egentligen inte hade råd att fara till OS i Sverige, men Arthur och Edwin George kända cyklister och cykelhandlare i Germiston ordnade en insamling och sponsrade hans resa.

Avfärden från Sydafrika skedde i god tid för att träna ett antal veckor i England nära Brighton och sedan fara till invigningen den 6 juli i Stockholm.

Resan med båt från Sydafrika tog drygt 2 veckor. Lewis körde på en Swift cykel (Ingick i Coventry Machinists Co) med 88 tums utväxling fast nav...

Samling

I mitten av juni kom de första utländska cyklisterna till Stockholm. När anmälningstiden gick ut den 7 juni vid midnatt hade 151 anmälda registrerats förutom ett antal reserver. Amerika hade 12 anmälda, Belgien 2, Böhmen 5, Chile 4, Danmark 8, England 12, Finland 6, Frankrike 12, Irland 9, Kanada 5, Monaco 2, Norge 7, Ryssland 12, Skottland 12, Sydafrika 1, Tyskland 12, Ungern 12, Österrike 6 och Sverige 12. Lottning skedde för startordning så att de anmälda nationerna delades upp i grupper med 12 cyklister i varje. Därefter lottades startordningen i varje grupp. Den 7 juli skedde första start kl 0200 med att fransmannen René Rillon (19 år gammal) inledde tävlingen. 2 minuter senare Lewis. Sist startade belgaren Jean Patou med nr 151 klockan 0700. Han var veteran och hade deltagit i 1908 års OS. Han bröt för övrigt loppet på sträckan efter Södertälje. Startplats var landsvägen mitt för skolhuset vid Liljeholmen. 125 av deltagarna kom till start. Målgång skedde på Valhallavägen mitt för Sophiahemmet

Tidig morgon

Cykelloppet startade kl 02.00 då René Rillon körde iväg följd av Lewis två minuter senare. Keartland hade instruerat Lewis att satsa på varje depåstopp som om det var ett slutmål. Rillon blev ganska snart upphunnen av Lewis. Han passerade Södertälje efter 57 minuter, en väldigt snabb tid. Rillon gav upp strax därefter. Lewis jagades av AW Persson som startade som tredje man. Det fina varma vädret gjorde att flera av favoriterna bland dem Henrik Moren inte gjorde sig gällande. Moren med startnummer 81, fick problem och värmen tog sin tribut, han var tvungen att vila i Västerås p.g.a. värmeslag och förlorade värdefull tid. Han kom in som femtonde man. Sverige tog guld i lagtempo, med Erik Friberg, Algot Lönn,

AW Petersson, och Ragnar Malm som gjorde en enastående insats. Efter målgång körde åkarna in på Stadion. Lewis gick i mål kl 12.44.39 med en tid på 10 timmar, 42 minuter och 39 sekunder. Det finns en journalfilm som visar detta på Youtube.

Förutom ett vandringspris - Eskilstuna Commemoration Cup, innebar segern inte några ekonomiska vinster. Själva guldmedaljen var ett värdefullt pris men i övrigt var det inte aktuellt med ekonomisk kompensation p.g.a. de stränga amatörreglerna. De övriga cykelmedaljörerna var Freddie Grubb Storbritannien silver och Carl Schutte från Kansas City USA brons.

Svenska framgångar.

Erik Friberg (1893-1968) kom i mål efter finnen A Raita, 22 minuter efter Lewis. Sedan följde Ragge Malm, AW Persson och Algot Lönn på platserna efter. Alex Ekström kom 12a och Henrik Moren 15e.

Erik Friberg kom i fortsättningen att betyda mycket för svensk cykelsport. Han deltog i 1a världskriget på amerikansk sida, och blev kvar i Frankrike utbildad till sjukgymnast. Gifte sig med en engelska och deltog i den svenska truppen vid OS i Antwerpen 1920. Han var flitig skribent i svenska cykeltidningar med rapporter från kontinenten, men verkade även som sjukgymnast - massör åt brottarna. Pokalen från 1912 donerade han 1955 till Sällskapet Gamla Tävlingscyklister som ständigt vandrande och den delas ut till den svenska cyklist som når den bästa placeringen i olympiskt landsvägslopp.

Intresset för cykelsport stärktes av framgångarna och medförde ett ökat intresse. I följande olympiad fick Harry Stenqvist guld i Antwerpen 1920 och VM guld för Gunnar Sköld 1921.

Proffskarriär

Hur gick det sen för Rudolph Lewis? Han återvände till Sydafrika tillsammans med de andra deltagarna. De firades vid hemkomsten, även om Lewis kom i bakgrunden trots sin guldmedalj. I Germiston hyllades han och bars på axlarna från järnvägsstationen. Ett möte ordnades där man tog tillbaka kritiken innan spelen och firade medaljörerna.

Lewis hade fått erbjudanden om proffskontrakt i USA men även tyska intressenter lockade med erbjudanden som professionell landsvägscyklist. Han nappade på det senare erbjudandet och lämnade Sydafrika 1913 och cyklade i ett professionellt lag i Sachsen.

En orsak till att han inte placerade sig var tekniska problem, ett annat att han använde hög utväxling, precis som i Mälaren runt. Han deltog i Berlin – Kottbus – Berlin loppet den 16 mars men ekerbrott hindrade honom från placering. Berlin-Leipzig-Berlin var nästa utmaning den 30 mars men inte heller då blev det någon framgång. I ett lopp Köln Runt 330 kilometer kom han på andra plats.

Vid några lopp lyckades han placera sig bland annat i Dresden, Chemnitz och Krefeld. Det skrivs i tidningarna att han hade en formidabel otur som inte nått några framgångar trots sin kapacitet. I september återvände han till Sydafrika, men hade överenskommet att köra professionellt även 1914.

Kriget

Det är dock oklart vad som hände när han återvände till Tyskland på våren 1914. Han körde loppet Spessart und Röhn i det bergiga Hessen och kom in på 3:e plats den 31 maj. Han enrullerades i den Tyska armén på östfronten tillsammans med sina lagkamrater. Han fick utmärkelsen järnkorset för sina modiga insatser.

Han skadades svårt vid flera tillfällen, blev dessutom tillfångatagen och satt i fångläger. Efter kriget dök han upp i Sydafrika svårt märkt av sina krigsupplevelser och skador. Han dog i Tyskland den 29 oktober 1933.

En positiv följd av guldmedaljen var att cykelintresset ökade markant i Sydafrika.

Gunnar Svartengren

Källor: Rudolph Lewis and South Africas greatist olympic Victory: New facts. Floris van der Merve Cycle History 20 Proceedings of the 20th International Cycling History Conference Freehold NJ USA 2009 sid 49 – 56

Den femte olympiaden i ord och bild 1912 Nordisk Familjebok Sportlexikon

Renate Frantz personal communication.